

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

56-1

BRNO 2015

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 56
Volume 56

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková,
Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Želešice. Polotovar sekerky (viz obr. 5, str. 40).
Želešice. Axe blank (see Fig. 5, Pg. 40).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

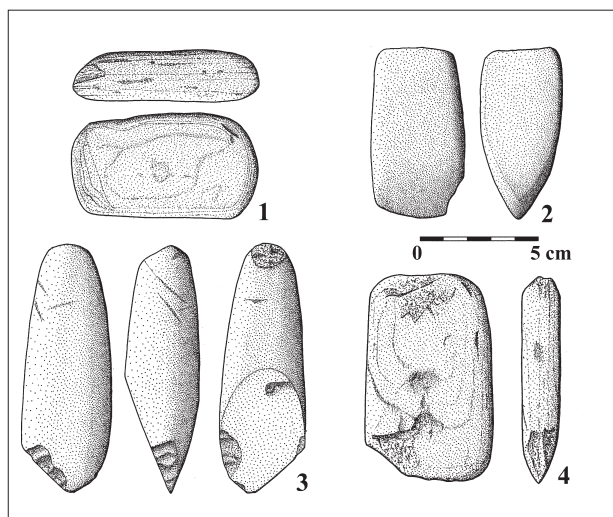
Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2015
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2015 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Obr. 8. Lesná. Výběr kamenné broušené industrie. Kresba R. Hetflaiš.

Abb. 8. Lesná. Auswahl von geschliffener Steinindustrie. Zeichnung R. Hetflaiš.

MĚNÍN (OKR. BRNO-VENKOV)

„Rybárna“. LnK. Sídliště. Záchranný výzkum.

Během záchranného archeologického výzkumu na polykulturní lokalitě v trati „Rybárna“ (bližší popis viz oddíl Doba římská) bylo prozkoumáno také několik zahlobených objektů náležejících kultuře s lineární keramikou. Dále zde bylo zachyceno větší množství kůlových jam, které tvořily půdorys pětiřadého nadzemního halového domu o zjištěné délce 10 m a šířce 6 m.

Ivan Čižmář, Jiří Kala, Michal Přichystal

Resumé

Měnín (Bez. Brno-venkov), „Rybárna“. Neolithikum, LBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

MORAVANY (K. Ú. MORAVANY U BRNA, OKR. BRNO-VENKOV)

„Horka“. MMK. Sídliště. Záchranný výzkum.

V květnu roku 2014 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum na parcele č. 739/26 v polní trati „Horka“ v souvislosti s výstavbou kanalizace k nově budovaným bytovým domům v rezidenci Jabloňový sad. Dosud neznámá lokalita se nachází v těsné blízkosti severovýchodního okraje intravilánu Moravan, na temeni plochého návrší (kóta 267,7 m n. m.), které vybíhá z východního svahu kopce Rovný a pozvolna klesá k východu do široké údolní nivy při soutoku Svatky a Svitavy. Ze severu je návrší

vymezeno Leskavou, z jihu pak Moravským potokem. Přesná poloha lokality, ležící v nadmořské výšce okolo 266 m, je na ZM ČR 1:10 000, list 24-34-09 určena bodem o souřadnicích 385:262 mm od Z:J s. č.

Rýha pro kanalizaci vedená paralelně se severozápadním okrajem silnice z Moravan do Dolních, respektive Horních Heršpic porušila v uvedeném místě rozsáhlý sídlištní objekt, jenž lze na základě materiálu získaného vzorkováním profilů spolehlivě datovat do kultury s moravskou malovanou keramikou.

Michal Přichystal

Resumé

Moravany (Kat. Moravany u Brna, Bez. Brno-venkov). Bei der Rettungsgrabung in der Flur „Horka“ wurde eine Siedlungsrube der Kultur mit mährischen bemalten Keramik entdeckt.

MORAVSKÉ BUDĚJOVICE (OKR. TŘEBÍČ)

Náměstí ČSA, náměstí Míru. MMK. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při několika etapách záchranných archeologických výzkumů v intravilánu Moravských Budějovic bylo zjištěno, že prostor současného městského centra byl intenzivně osídlen již v období kultury s moravskou malovanou keramikou (Poláček 1991; Obšusta 1999; Bartík, Hoch, Vokáč, v tisku). Nejnovější doklady lengyelského osídlení intravilánu Moravských Budějovic pocházejí ze záchranného archeologického výzkumu, který zde v letech 2013–2014 realizovala společnost Archaia Brno o. p. s. Archeologický výzkum byl vyvolán rekonstrukcí infrastruktury. V rámci této rekonstrukce byly prováděny liniové výkopy pro plynovod, kanalizaci a optické kabely. Výzkum byl rozdělen do dvou etap. První fáze proběhla od července do srpna 2013 na ploše náměstí ČSA a přilehlých ulic Purcnerova a Kosmákova. Druhá etapa pak proběhla od dubna do května 2014 na náměstí Míru. Výkopové práce probíhaly i v ulici Janáčkova a na náměstí Svobody, zde byly ovšem výkopy z pohledu archeologických situací negativní. Výzkum probíhal formou stálých dohledů. Důraz byl kladem především na dokumentaci profilů v liniových výkopech. Pouze ve vybraných místech byla použita metoda klasického plošného odkryvu.

Z hlediska typu polohy je sídelní areál situován na ploše rozsáhlé ostrožny orientované k severozápadu. Jedná se o strategickou polohu chráněnou ze tří stran svahy. Lokální převýšení dosahuje 30 m. Nadmořská výška se zde pohybuje od 462 do 467 m. Od západu je centrum města obtékáno řekou Rokytinou. Vzdálenost odkrytých archeologických situací od vodního zdroje se pohybuje od 200 do 300 m. Ze záchranných vý-

zkumů a ojedinělých nálezů učiněných při stavbách domů je zjevné, že neolitické osídlení dosahovalo poměrně velkých rozměrů. Pokud bychom propojili všechna místa s nálezy, dostaneme plochu o velikosti okolo 3 hektarů. Vzhledem k tomu, že pozůstatky sídliště se nacházejí pod současnou zástavbou nelze prozatím jeho rozsah přesněji stanovit. Spolehlivě byly doloženy nálezy lengyelské kultury na náměstí ČSA, náměstí Míru, náměstí Svobody a v prostoru nádvoří zámeckého areálu (Košťuřík et al. 1986; Poláček 1991; Obšusta 1999). Při záchraném výzkumu v letech 2013 a 2014 se v profilech liniových výkopů podařilo zdokumentovat několik archeologických situací s nálezy lengyelké kultury na náměstí ČSA (č. p. – 35, 37, 39, 40, 44) a náměstí Míru (č. p. – 3, 6, 26-30, 32).

Stratigrafická situace v intravilánu města je překvapivě poměrně jednoduchá. Pod úrovní současného povrchu byly zachyceny recentní vrstvy o mocnosti až několik desítek centimetrů, jež přecházejí v ne příliš mocné vrstvy datovatelné do vrcholného středověku až novověku. Zmíněné vrstvy zakonzervovaly zkulturně půdní horizont, který obsahuje ojedinělé nálezy mladoneolitického a vrcholně středověkého stáří. Mocnost tohoto horizontu se pohybuje od 10 do 30 cm a lze jej lokálně rozdělit do dvou samostatných vrstev (č. 109 a 305). V některých úsecích byl tento horizont narušen středověkými, novověkými či recentními objekty. Pod ním se již nachází podloží, které je tvořeno silně zvětralým migmatitem až ortorulou. Při výzkumu byl zachycen pouze jediný reálný objekt (č. 573), který interpretujeme jako hliník (nálezové místo I, u domu č. p. 29). Vzhledem k faktu, že byl dokumentován z větší části pouze na profilu, lze jej popsat jen jako podlouhlý objekt se značně nepravidelným dnem o zjištěných rozměrech 8×0,5 m. Výplň objektu tvořila světle hnědá až béžová písčitá hlína (kontext č. 296) podobná zmiňovaným vrstvám č. 109 a 305. Objekt nebyl zachycen celý, na několika místech byl poničen mladšími zásahy a schází mu také ukončení na severní straně. O to více pak mrzí absence jakýchkoliv jeho pozůstatků na protilehlé (východní) straně profilu, kde byla celá situace zničena výstavbou recentních sítí.

Zajímavá je samotná poloha lokality, která svým charakterem odpovídá rozlehlé ostrožně až návrší a stojí tak na pomezí mezi nížinnými a výšinnými, strategicky umisťovanými lokalitami. Problematiku využívání podobných typů poloh v rámci sídelní struktury bude do budoucna nutné dále studovat (cf. Bartík, Bíško, v tisku). V průběhu jednotlivých etap záchraného výzkumu byla získána keramická kolekce čítající 105 fragmentů a 9 kusů štípané kamenné industrie. Nálezy doplňuje ještě miniaturní sekerka vyrobená z lokálního amfibolitu (rozměry – délka: 26 mm, šířka: 15 mm, výška: 3 mm). Po chronologické stránce umožňují získané nálezy prozatím pou-

ze hrubší rámcové datování ukazující spíše na starší stupeň kultury s MMK (Lengyel I). Svědčila by pro to jednak profilace nádob, jednak nález střepe s nevýrazným reliktem rýsované výzdoby a nepřímo také přítomnost křemičité hmoty typu Lesůňky v surovinovém spektru kamenné industrie. Tato surovina štípané industrie je totiž na Moravskobudějovicku charakteristická pro lokality kultury s MMK fáze Ib (Vokáč 2004; Kuča, Bartík 2012, 45). Další budoucí výzkumy spojené se stavební činností v intravilánu města snad poskytnou nová důležitá zjištění o pravěkém osídlení tohoto periferního jihozápadomoravského regionu.

Jaroslav Bartík, Aleš Hoch

Literatura

Bartík, J., Bíško, R., v tisku: Výšinné areály z přelomu neolitu a eneolitu na periferii jihozápadní Moravy. In: I. Cheben, M. Soják (eds.): *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2013. Zborník referátov z 32. pracovného stretnutia bádateľov pre výskum neolitu a eneolitu Čiech, Moravy a Slovenska, Rimavská Sobota, 23. – 26. 9. 2013.*

Bartík, J., Hoch, A., Vokáč, M., v tisku: Lengyel settlement within the built-up area of Moravské Budějovice. In: J. Kovárník (ed.): *Centenary of Jaroslav Palliardi's Neolithic and Aeneolithic Relative Chronology.*

Košťuřík, P., Kovárník, J., Měřínský, Z., Oliva, M. 1986: *Pravěk Třebíčska.* Brno, Třebíč: Muzejní a vlastivědná společnost, Západomoravské muzeum.

Kuča, M., Bartík, J. 2012: Příspěvek k problematice křemičitých hmot využívaných v neolitu na jižní a jihozápadní Moravě. *Přehled výzkumů* 53(1), 41–50.

Obšusta, P. 1999: Moravské Budějovice (okr. Třebíč). *Přehled výzkumů* 39, 438.

Poláček, L. 1991: Archäologische Grabung und neue Lesefunde in Moravské Budějovice (Bez. Třebíč). *Přehled výzkumů* 33, 55-56, Abb. 18-23, Taf. 9, 13.

Vokáč, M. 2004: Suroviny štípané kamenné industrie v pravěku jihozápadní Moravy. *Acta Musei Moraviae, scientiae sociales* 89, 167–206.

Resumé

Moravské Budějovice (Třebíč District), ČSA- and Míru-Square. Neolithic, Moravian Painted Ware Culture. Settlement. Rescue excavation.